

världen & vi

EN TIDNING AV OCH FÖR ELEVER MED SVENSKA SOM ANDRASPRÅK, NR 1, 2023

VÅR
PLANET

Ansvar för att lösa problemen ligger på oss alla

Den här gången har redaktionen för Världen&vi valt miljö och klimat som tema för tidningen. Hur mår vår gemensamma planet? Vilka problem finns? Och vad behöver vi göra åt dem?

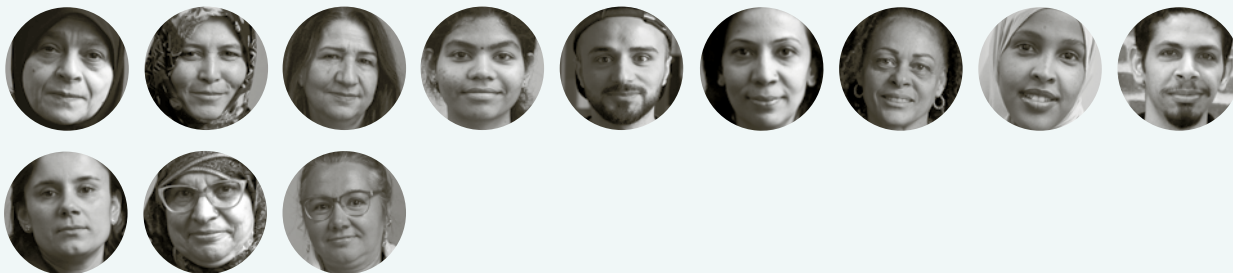

Människans påverkan på miljön märks överallt i världen, på olika sätt. I tidningen kan du bland annat läsa om uttorkade sjöar, förorenad luft, klimat som blir varmare, regnskog som huggs ner. Det är stora problem, och när man tänker på allt på samma gång man lätt känna sig uppgiven.

Men som tur är finns det även många bra lösningar, som du också kan läsa om i tidningen. Det handlar både om vad man kan göra själv och vad politiker och företag kan göra. För om vi ska lyckas ge vidare en planet i balans till våra barn och barnbarn behöver alla bidra. Och det är bråttom.

FATIMA GRÖNBLAD, CHEFREDAKTÖR

REDAKTIONEN Världen&vi 2023

FATIMA GRÖNBLAD
- CHEFREDAKTÖR, LAYOUT
fatima.gronblad@abfvux.se
FREDRIK HARSTAD - REDAKTÖR
fredrik.harstad@abfvux.se

REDAKTION
AMNEH ALKOUR
AMINA MAHAMMADI
EFFAT EINI
JEEVITHA LOGANATHAN

HALIND ABDERAHMAN
ANEELA KAUSAR
ILCA BATISTA
SAIDO MOHAMUD
NOUSIR NOUSIR
CASSIANA GABRIELLI
BUSHRA SULTANA ISLAM
NELA MAKSIC
REENA RANI
BAHSAN OSMAN

Världen&vi görs av elever som studerar sfi eller svenska som andraspråk inom ABF Vux.

Läs mer och beställ tidningen:
varldenochvi.se

Vill du skriva eller fotografera för tidningen? Kontakta chefredaktör
fatima.gronblad@abfvux.se

I Etiopien konsumerar folk inte mycket

Jämfört med folk i Sverige använder folk i mitt hemland Etiopien inte så mycket resurser. Det beror på att de flesta är bönder. Mer än 80 procent av befolkningen är beroende av jordbruk och har låga inkomster. De köper få saker och använder lite resurser.

I Etiopien köper folk inte lika mycket tillverkad mat som i Sverige. Den vanligaste maten är injera, en sorts bröd som man bakar själv eller köper lokalt. I Sverige är man mer beroende av mat i förpackningar, som man köper från stora livsmedelsföretag.

Här i Sverige har många butikskedjor affärsmodeller och reklam som uppmuntrar folk att köpa mer. Det finns många erbjudanden som "köp två och få en gratis" och reor som till exempel svart fredag. Tack vare shopping online är det lätt att köpa vad du vill, var du än är. Allt detta uppmuntrar människor att köpa många saker i Sverige. Men i Etiopien är näthandeln i ett tidigt skede.

I mitt hemland byter folk heller inte saker så ofta. Jag tror att det omvända gäller i Sverige. Ibland ser jag en riktigt fin möbel i ett soprum. Det är inte vad jag är van vid.

Överkonsumtion gör att resurser utarmas och orsakar föroreningar och avfall. Att förändra denna deprimerande verklighet kräver ett aktivt engagemang från var och en av oss. Vi är alla en del av problemet och lösningen. Som konsumenter måste vi ändra våra konsumtionsvanor och minska vårt koldioxidavtryck.

NEBIAT LINGER

NYA ORD

UPPMUNTRA
Försöka få någon att göra något.

OMVÄND
Som är tvärt emot något.

ENGAGEMANG
Ett stort intresse för att till exempel hjälpa till.

**KOLDIOXID-
AVTRYCK**
De utsläpp av växthusgas som en produkt eller tjänst förorsakar.

ORDLISTA OM MILJÖ OCH KLIMAT

TESTA DIN KLIMATPÅVERKAN

Vill du veta hur din livsstil påverkar klimatet? Testa dig med Klimatkalkylatorn från WWF och SEI.

Miljöproblem i olika länder

Luften i Teheran är dålig

I Teheran är luften dålig. Det luktar bensin och det påverkar rösten. Luften är så smutsig att äldre, barn och sjuka personer dör. Varje eller varannan månad är arbetsplatser och skolor stängda i en vecka. Alla måste stanna hemma. I Teheran behöver man tvätta gardinerna varje månad för att de blir så smutsiga.

Alla familjer i Teheran har en egen bil. Det fungerar inte. Man behöver åka buss och tunnelbana.

Jag är ledsen för att folk i mitt land behöver leva i den smutsiga luften.

EFFAT EINI

FOTO. TOBIN JONES

I Somalia bryr man sig inte

Det har inte funnits någon stark regering i Somalia på 32 år, eftersom vi har haft krig. Det bor många människor i Somalia men de bryr sig inte så mycket om hälsa och miljö. Folk håller ut smutsigt vatten på vägen, och många kastar sopor nära husen. Ibland bränner folk sopor på vägarna där det går folk.

Om vi skulle ha en stark regering skulle folk inte bete sig som de vill. Jag hoppas att Somalia ska få en stabil regering som andra länder i världen.

BAHSAN OSMAN

Uttorkad sjö i Iran

Efter den industriella revolutionen för två hundra år sedan började människans inblandning i naturen. Skogar har skadats och temperaturen har stigit. Minskade vattenkällor är en annan konsekvens.

Ett av de områden som förstörts är Urmiasjön som ligger mitt hemland Iran, i nordvästra delen av landet. När regeringen började bygga dammar och jordbrukare planterade grönsaker och frukter som behöver mycket vatten började sjön torka. Nu har den bara en femtedel av vattnet den hade tidigare.

ALIREZA TAHMASEBI

FOTO. SOLMAZ DARYANI

FOTO. ISHAN TANKHA

Dålig luft när bönder bränner halm

I Egypten eldar många bönder rishalm i månaderna september-oktober-november. Det orsakar stora luftföroreningar.

I Egypten odlas mycket ris. Vid skörden tar bönderna vara på riskornen, medan resterna av risplantorna lämnas kvar på fälten. Några bönder samlar in halmen med maskiner. Men de flesta har inga maskiner och eldar i stället upp halmen, för att kunna plantera nya risplantor. På grund av elden blir det mycket rök i luften. Det skapar problem för både miljön och människors hälsa. Bland annat ökar risken för allergiska sjukdomar och andningsproblem.

Trots egyptiska miljöministeriets beslut att förbjuda eldning av rishalm och att höja straffavgiften till mer än 20 000 egyptiska pund, fortsätter bönderna att elda eftersom de anser att det inte finns något alternativ.

NOUSIR NOUSIR

LYSSNA!

VILKA MILJÖPROBLEM HAR
DU ERFARENHET AV?

En varmare planet

NYA ORD

UTSLÄPP

När man släpper ut
tex giftiga ämnen i
naturen.

NEDERBÖRD

Regn, snö eller hagel.

DRABBA

Hända någon.

ENAS

Komma överens och
tycka samma sak.

Utsläpp ger förändrat klimat

Klimatet på jorden har alltid varierat. Men den globala uppvärmningen som pågår nu sker mycket snabbt.

Vädret varierar från dag till dag, vissa dagar är det soligt, andra regnigt. Klimatet, däremot, handlar om genomsnittliga förhållanden för temperatur, nederbörd, vind med mera under många år.

Snabb förändring

Klimatet på jorden har alltid varierat och livet på jorden kan återhämta sig från kalla istider och stora temperaturhöjningar. Men den globala uppvärmningen som pågår nu sker mycket snabbt. Ekosystemen hinner inte anpassa sig och det finns en risk att djur och växter dör ut.

Extremt väder och stigande havsyta

En annan effekt av klimatförändringarna är att det blir vanligare med extremt väder. På vissa platser kommer det regna mycket mer, medan andra kommer att drabbas av extrem torka. Havsytan höjs

också när världens landisar smälter och havstemperaturen stiger.

Utsläpp ger växthuseffekt

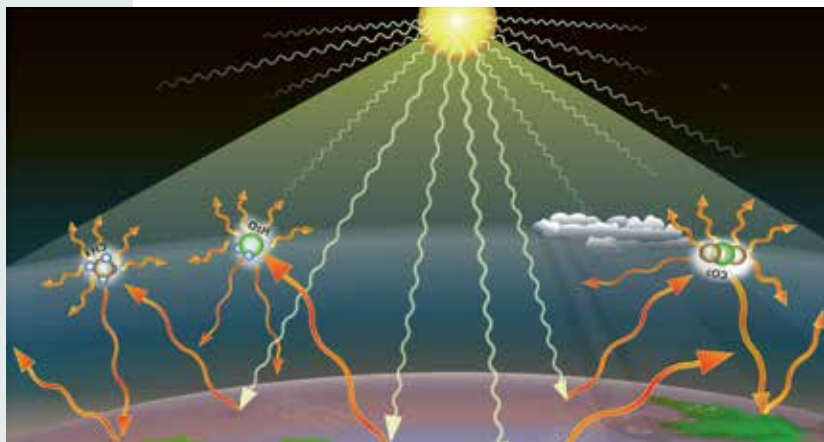
Atmosfären runt jorden fungerar ungefär som ett värmande täcke. Utan den skulle det inte finnas liv på jorden. Men på grund av ökade utsläpp, framför allt från förbränning av olja, kol och gas, blir den värmande effekten allt större. Detta kallas växthuseffekt.

Globalt avtal om klimatet

För att bromsa klimatförändringarna måste utsläppen av växthusgaser minskas. Världens ledare kom 2016 överens om ett avtal om klimatet, Parisavtalet. Genom det har de enats om att genomföra åtgärder så att temperaturhöjningen begränsas till under 2 grader, med sikte på 1,5 grader.

FATIMA GRÖNLAD

KÄLLA: NATURSKYDDSFÖRENINGEN,
NATURVÅRDSVERKET

Växthuseffekten: Runt jorden finns en atmosfär som består av olika gaser. Vissa av gaserna, bland annat vattenånga, koldioxid, metan och lustgas, är så kallade växthusgaser. Växthusgaserna gör att värmestrålningen från solen stannar kvar i atmosfären längre än den skulle göra annars.

Torka och översvämningar i Somalia

Nu för tiden orsakar människor mycket miljöförstöring, genom till exempel bilkörning och industrier. Detta gör att klimatet förändras. Jag har själv sett i Somalia att marken kan bli mycket torr på grund av att det inte regnar ofta. Och när det regnar mycket så kan det bli översvämning. Detta gör det svårare att producera mat och påverkar människors liv. Vi kan inte leva utan mat, så vi behöver förändras. Vi måste tänka på vad vi gör med vår miljö.

ABDIFATAH MOHAMED ALI

Varmare och mindre regn i Brasilien

Jag kommer från Brasilien. När jag var barn var klimatet annorlunda. Temperaturen var lägre och det regnade mycket. Nu för tiden är temperaturen hög och det regnar inte så mycket. Jag tror att det är på grund av föroreningarna. Vi måste sluta att förorena miljön.

VIRGINIA RUFGA

SE EN FILM OM KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Vad är problemet och varför ska vi bry oss? Se en kort film från Naturvårdsverket.

FOTO. DAVID RIANO CORTES

NYA ORD

EKOSYSTEM

Allt levande och den miljö som finns i ett område i naturen, där alla delar jobbar tillsammans.

URFOLK

De människor som bodde först på en plats.

AVVERKA

Hugga eller såga ner många träd.

LYSSNA!

CASSIANAS TEXT

Amazonas regnskog måste skyddas

Amazonas regnskog ligger i norra Brasilien och i Brasiliens grannländer, som Colombia, Venezuela, Peru, Bolivia och Ecuador. Regnskogen är ett stort ekosystem och har en viktig biologisk mångfald. Amazonas binder mycket koldioxid och är känt som "världens lungor". Därför är det mycket viktigt att bevara regnskogen för att minska klimatförändringarna. Dessutom är regnskogen viktig för många grupper av urfolk som bor i området, som till exempel yanomami, baniwa, munduruku. Det finns runt sextio urfolk i Amazonas.

Tyvärr ökade skogsavverkningen under de senaste åren, eftersom den förra brasilianska presidenten tillät mineralbrytning och avverkning av skog för att skapa betesmark. Rika människor kommer till skogen för att ta ut resurser. Därmed har urfolk inte mat och andra resurser för att leva bra, och personer svälter och dör.

Ett av skälen till att träd huggs ner är att personer som äger boskap vill skapa mer mark där deras djur kan beta. Brasilien exporterar mycket kött till andra länder och den stora konsumtionen av kött i världen bidrar till exploateringen av Amazonas.

Som en stor regnskog kan Amazonas binda mycket koldioxid och kompensera för koldioxidutsläpp. Det är en jätteviktig funktion. Men när skogen huggs ner omvandlas områden till savann, vilket ökar effekten av klimatförändringarna. Förra året var situationen historiskt dålig, med rekordstor skogsavverkning.

Amazonas måste bevaras för att behålla den naturliga balansen, för miljön och för urfolken. Den nya brasilianska regeringen, som tillträdde i år, måste skydda regnskogen för att stävja klimatförändringarna. Världen har inte mycket tid för att reagera.

CASSIANA GABRIELLI

Miljön i Delhi har blivit mycket sämre

Jag kommer från världens näst mest befolkade och förorenade stad, Delhi i Indien. Jag är född och uppvuxen i Delhi och jag minns att det inte var så i min barndom. Det betyder att något fel har hänt under de senaste decennierna. Det är synligt hur staden har förändrats. I min barndom var det friskare luft, staden hade behagligt väder, staden var renare och det fanns inte mycket sopor. Folk blev inte heller sjuka av så många sjukdomar som vi har idag, till exempel dengue, cancer, lungsjukdomar, chikungunya.

Jag tror att det finns flera anledningar till att situationen har blivit så här. Jag ser att ökningen av befolkningen är den främsta orsaken till klimat- och miljöförändringarna. För att bygga bostäder, vägar och annat för så många människor har man avverkat många träd. Det gör luften mindre ren, ökar jorderosionen och ökar temperaturen i staden.

I och med den ökade befolkningen har det växt fram många industrier som dumpar avfall i floden och förorenar

luften. Regeringen har inte tillräckliga regler och kontroll för dessa industrier. Det saknas också bra system för sophantering och regler som begränsar trafik med bensin- och dieselfordon.

Vi har redan gjort mycket skada för klimatet och miljön. Men vi har ändå tid att göra förbättringar. Jag tycker att vi borde plantera fler träd och minska skogsavverkningen så fort vi kan. Vi borde även skapa strikta regler för utsläpp till vatten och luft och ha ett bra system för att återvinna sopor. Om vi arbetar med dessa åtgärder tror jag att det kan göra stor skillnad. Sist men inte minst behövs ett program för att göra folk medvetna om problemet med befolkningsökningen och för att minska födelsetalen.

Jag anser att regeringen är ansvarig för situationen, eftersom de inte har gjort tillräckligt. Alla som bor på den här planeten är också på något sätt ansvariga för att ha gjort jorden mer förorenad.

VIKALP KUMAR RAVI

FOTO: RIHANNON

NYA ORD

FÖRORENAD

Släppa ut smuts eller farliga ämnen i tex luften eller vattnet.

JORDEROSION

När tex vatten eller vind gör så att jord och sten försvinner långsamt.

ÅTGÄRD

Något som man gör för att tex ta bort fel eller för att något ska bli bättre.

LYSSNA!

VIKALPS TEXT

Sopor och återvinning

Våta och torra sopor delas upp

I staden jag kommer från i Indien, Indore, har vi två soptunnor hemma, en med grön färg för våta sopor och en med blå färg för torra sopor. Varje morgon kommer en lastbil och hämtar soporna. Sen kör den till kommunens återvinningscentral. Där sorterar arbetare soporna, våta sopor skickas för att bli kompost och torra sopor skickas till annan återvinning.

VIJAY BHANODIA

I Curitiba återvinns mycket

Jag bodde i Curitiba i Brasilien förut. Där har varje hushåll olika behållare för glas, papper, plast, metall och för organiskt avfall. Skräpet lastas i en lastbil varefter arbetare sorterar ut det ytterligare. Sedan återvinns 70 procent av skräpet. Endast 30 procent går till deponi. Det tycker jag är mycket bra! I Curitiba går det också att köpa många produkter av återvunnet material, som till exempel handväskor, kläder och leksaker.

Curitiba är en mönsterstad i Brasilien. Tyvärr hanteras skräp inte lika bra i resten av landet.

ERIKA OBERHOLZER

LYSSNA!

Svårt att sortera i Mexico city

Jag kommer från Mexico city. Där sorterar vissa människor soporna, men det är ingen regel. Det mesta av soporna sorteras och återvinns inte. Mexico city har 21 miljoner invånare, så det är ett svårt problem att lösa.

RODRIGO VELASCO

Allt bränns i Nigeria

I Nigeria sorterar man inte soporna. Alla typer av sopor läggs tillsammans, och sedan bränns soporna. Jag tycker inte att det är bra. Man måste sortera soporna för att få bättre klimat och miljö.

NIFEMI AJALA

Det mesta hamnar på soptipp

I Ukraina hamnar det mesta av soporna på soptippar. Det är ett stort problem, soptippar tar stora områden, de förorenar miljön och ibland blir det bränder i dem.

Det håller på att bli bättre, i stora städer finns olika soptunnor nära människors hem. Där kan man sortera papper, glas och plast. Men tyvärr är det inte alla som kan sortera sina sopor, och det finns inte tillräckligt många återvinningsfabriker. Därför hamnar mycket fortfarande på soptippar.

ANNA MITRUSHCHIENKOVA

FOTON. JENNY BROLIN

Sortering och återvinning i Sverige

I Sverige sorteras avfall i olika grupper: Brännbart avfall, matavfall och material som kan återvinnas, som glas, papper, plast och metall. Brännbart avfall bränns för att göra energi. Matavfall kan bli biogas eller gödsel. Återvinningsbart material återvinns för att tillverka nya saker. Man gör detta för att minska mängden avfall och använda resurserna på bästa sätt.

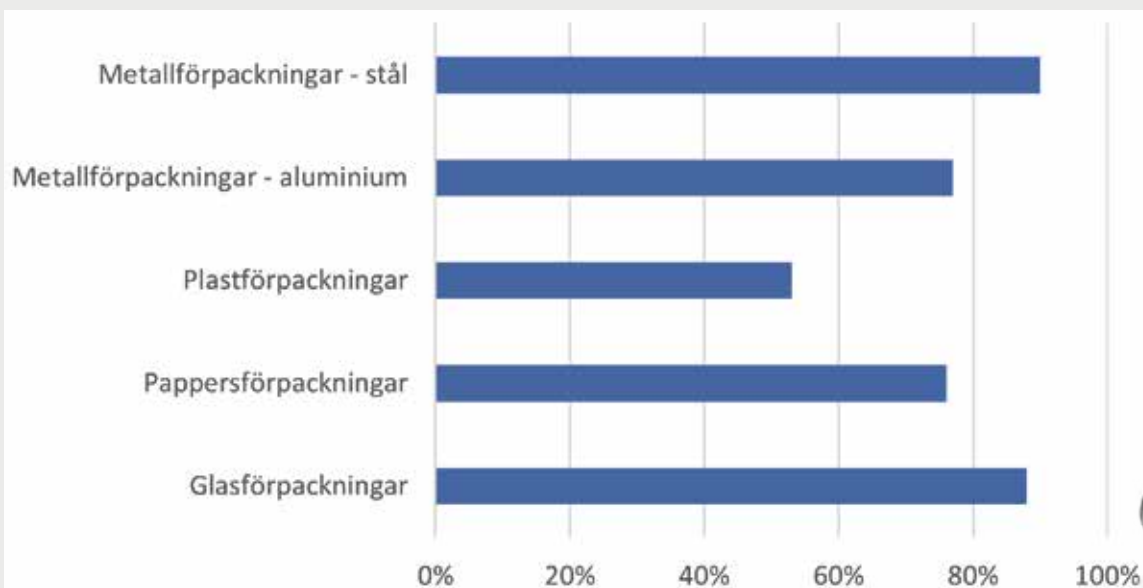
SHEKIBA MOHAMMAD

GUIDE: SÅ SORTERAR DU

Är du osäker på hur förpackningar och material ska sorteras? Då kan du ta hjälp av den här guiden. Du kan också hitta information på många olika språk.

HUR MYCKET ÅTERVINNS I SVERIGE?

Källa: Förpackningsinsamlingen, 2021

I Kretsloppsparken får saker ett andra liv

På Kretsloppsparken i Göteborg tar man tillvara på allt som går. Allt som fungerar och kan användas går till försäljning i butikerna på området, i stället för att slängas. Under 2022 räddades 558 ton från sopcontainrarna.

Saker som fungerar och kan användas igen ska inte slängas. Det är tanken med de kretsloppsparken som finns i Göteborg och på flera andra håll i Sverige.

– Grunden är att ta hand om fler saker, att se att man faktiskt kan återanvända mycket, säger Per Hogedal, chef för Kretsloppsparken Alelyckan.

Varje dag kommer hundratals göteborgare till Kretsloppsparken – antingen för att bli av med saker, eller för att köpa begagnade varor i butikerna. Målet med verksamheten är just att skapa ett kretslopp – att det som någon inte längre vill ha kan bli till nytta för andra. Och att därmed förhindra att saker hamnar i avfallet.

Kretsloppsparken Alelyckan öppnades 2007 och var en av de första. Nu finns liknande kombinationer av återvinningscentral och butiker i flera städer, till exempel Mölndal, Eskilstuna, Karlstad, Borlänge och Knivsta.

Per Hogedal börjar med att visa hur det fungerar när man vill lämna saker. Vi går in i en stor öppen sorteringshall. Här finns olika stationer, och personal i gula arbetskläder som hjälper till och visar rätt.

På ena sidan finns en station för att lämna kläder, prylar och möbler. Allt som är helt och fungerar säljs sedan i second hand-butiken som ligger på området. Det går också att lämna cyklar. Om cyklarna inte fungerar tar personalen vara på delarna för att bygga nya cyklar, som sedan säljs.

På andra sidan kan man lämna elektriska apparater. Innan man slänger apparaterna frågar personalen om de fungerar och tar vara på de som går att använda. Det går även att lämna stora saker – till exempel kylskåp, tvättmaskiner, möbler, fönster och dörrar. De säljs sedan i butiken Återbruket alldeles intill.

Bakom sorteringshallen finns ett område där man kan slänga avfall. Här finns containrar för olika material, som till exempel trä, metall och plast. Det mesta av materialen återvinns, annat eldas upp.

Per Hogedal leder oss vidare in i Återbruket. Det är som en byggvaruhandel, men allt är begagnat. Här

Cyklar lämnas på en speciell plats, för att repareras och säljas igen. I butiken Återbruket kan man hitta alla möjliga saker, som till exempel kontorsstolar och element. Per Hogedal är chef för hela Kretsloppsparken.

kan man hitta allt man kan tänka sig - element, toalettstolar, ugnar, stora speglar, trädgårdsmöbler, maskiner, och mycket annat. Allt säljs för priser som är klart lägre än om man skulle köpa nytt.

Per Hogedal är stolt över Kretsloppsparken och att så mycket tas tillvara. Samtidigt anser han att det största problemet kvarstår - att folk köper för mycket nya grejer. Han vill uppmuntra till att fundera på vad man verkligen behöver.

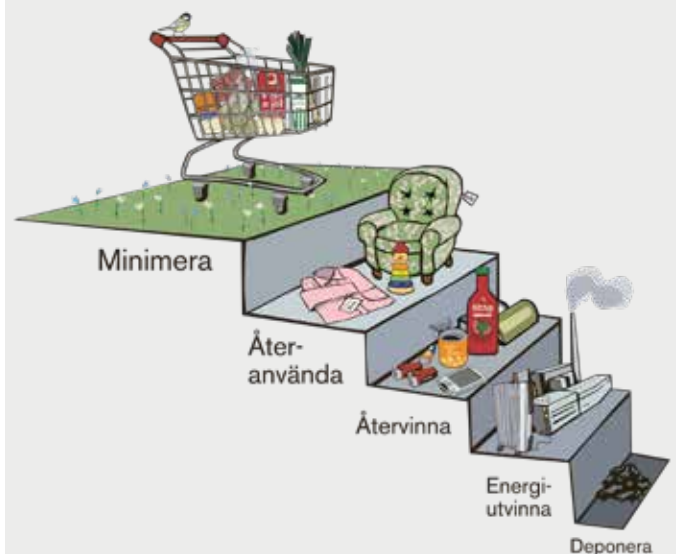
– Kanske kan du laga sakerna du har i stället för att köpa nytt? Eller så kan du köpa begagnat.

Om man ändå behöver köpa nytt tycker han att man ska satsa på saker av bra kvalitet. Saker som håller länge och går att reparera.

– Numera finns det många butikskedjor som säljer saker jättesbilligt. Men det är ofta dålig kvalitet. Om det inte håller blir det ju inte billigt i längden, då måste man ändå köpa en ny.

INTERVJU: BUSHRA ISLAM, AMINA MAHAMMADI, AMNEH ALKOUR, EFFAT EINI. TEXT OCH FOTO: FATIMA GRÖNBLAD

BÄSTA SÄTTEN ATT SPARA RESURSER

Det bästa sättet för att spara resurser och minska avfall är att minimera - att köpa så lite nya saker som möjligt. Därefter är det bra att återanvända och handla begagnat. Om saker behöver slängas är det bra om material återvinns, eller att energi tas till vara när avfall förbränns. Det sista och sämsta sättet är att deponera - att lägga avfall på soptipp.

Handla miljösmart

Second hand är smart för miljö och plånbok

Vi människor borde ta hand om miljön genom att köpa färre kläder. Det är inte bra att tillverka nya kläder. Det krävs mycket energi och resurser som är farliga för miljö, djur och oss människor.

Om du vill hjälpa vår miljö måste du köpa miljömärkta kläder eller handla second hand. Det är inte bara bättre för miljön, dessutom är det oftast mycket billigare och alltså smart för din plånbok.

Att använda kläder från second hand är som att ta hand om naturen.

AMINA MAHAMMADI

Viktigt att planera innan man handlar

Världen är vårt hem och vi måste lära oss att leva med mindre.

Jag menar att är det viktigt att planera innan man går och handlar, att tänka på vad du behöver och vad som är viktigt eller inte att köpa. Många går och handlar utan att planera, de köper mycket onödiga saker och det slösar resurser.

Nu för tiden är det lätt att shoppa. Man behöver inte ens gå ut, man kan handla på internet där utbudet är enormt och det kan vara billigare. När man köper på internet är det viktigt att informera sig om varornas ursprung. Hur är

de tillverkade? Många produkter tillverkas under dåliga arbetsvillkor, av människor som får låg lön och måste jobba långa arbetsdagar.

Hur kan man shoppa bättre med tanke på miljö och arbetsvillkor? Jag tycker att man kan handla på second hand. Man kan också byta kläder och skor med vänner och ge bort saker man inte behöver till andra.

Världen behöver fler personer som tänker på framtiden och försöker förändra.

ILCA RINGEL

LYSSNA!
ILCAS TEXT

Vi borde inte köpa så många nya kläder

Jag har märkt att vi köper mycket mer kläder nuförtiden än förra generationen. Det är inte bra. Vi glömmer att nya kläder består av stor mängd av människors och naturens energi. Men vad kan vi göra? Kläder är så vackra, funderar du kanske nu. Lyckligtvis finns det flera lösningar.

Jag anser att man borde försöka använda sina kläder lite längre tid. Om man har kläder som man inte använder borde man ge bort dem, eller byta kläder med sina nära och kära. Och självklart kan man handla på second hand-butiker i stället för att köpa nya kläder i vanliga klädbutiker.

Jag älskar själv second hand-butiker! Jag brukar handla där flera gånger varje månad. Man kan hitta nästan allt ett hushåll behöver, men jag gillar mest deras kläder. I Göteborg finns många underbara second hand-butiker. Det skiljer sig från andra länder. I min hemstad Aten finns till exempel bara några få second hand-butiker, trots att Aten är mycket större än Göteborg.

Det är fantastiskt att äntligen kunna handla på ett ganska miljövänligt sätt. Hoppas Grekland, mitt hemland, och andra länder ska bli mer eftertänksamma om miljön i framtiden precis som Sverige.

MARIA CHINOPOULOU

NYA ORD

MÄNGD

En stor samling av något.

HUSHÅLL

En grupp personer som bor tillsammans.

KEMIKALIE

Kemiska ämnen som används i tillverkning av till exempel textil, tvättmedel, byggmaterial.

FAKTA: MILJÖPÅVERKAN AV KLÄDTILLVERKNING

Tillverkning av textil och kläder kräver råvaror, vatten, energi och kemikalier. Inte minst är förbrukningen av vatten ett problem, då tillverkningen till stor del sker i länder där det redan råder vattenbrist. Produktionen orsakar även stora utsläpp till luft, mark och vatten. Detta i länder där miljölagar och kontroll av utsläpp ofta har brister.

TIPS: ALTERNATIV TILL ATT KÖPA NYTT

Tjänster för att hyra, låna, byta, dela, ge och få, samt reparerar och second-hand:

www.smartakartan.se, www.miljonär.se

Låna sport- och fritidsutrustning:

www.fritidsbanken.se

Tips om hur du själv kan reparera och förlänga livet på dina kläder och prylar: www.fixagrejen.nu

NYPRODUCERAD

Pris för miljön:
minst 2 500 liter vatten
ca 0,5 kg kemikalier
2-8 kg växthusgaser

SECOND HAND

Pris för miljön:
0 nya resurser
och utsläpp
för produktion

Problem och lösningar

NYA ORD

PRIORITERA

Välja något för att det är viktigast.

VEGAN

En person som äter bara det som kommer från växtriket.

LYSSNA!

AMNEHS TEXT

Vilka är orsakerna till problem med miljö och klimat? Hur stora är problemen? Och vad behöver göras för att lösa dem? Här ger Max, Amneh, Hugo och Nela sina åsikter.

Vi måste ändra de ekonomiska systemen

Klimatförändringarna är inte ett individuellt problem. Vi måste ändra våra ekonomier och produktionsprocesser radikalt, om vi vill skydda miljön och planeten.

Politiker från Tyskland och Sverige pratar om miljö- och klimatfrågan, men de pratar mest när de vill vinna nästa val. De pratar om klimatfrågan, men i praktiken prioriterar de ekonomiska intressen från energiföretag, till exempel Vattenfall i Sverige eller RWE i Tyskland.

Jag anser att det ekonomiska systemet är det största problemet. Människor kan

ändra sina vardagsliv också, men vi måste tänka större. Jag är vegan, men det ändrar till exempel inte mycket, om företag kastar bort köttet som jag inte äter i stället för att producera mindre. Eller om jag cyklar i stället för att köra bil, men energiföretag fortfarande utvinner kol.

Vi måste anpassa hur mycket resurser vi utvinner till vad som fungerar för planeten. Det fungerar inte med ett ekonomiskt system som prioriterar vinster framför allt annat.

MAX FUCHS

Vi kan alla göra enkla saker i vardagen

Det är viktigt att vi alla tar hand om vår miljö.

Jag tycker att människor borde cykla, gå eller åka kollektivtrafik och lämna bilen hemma så ofta vi kan. Vi borde också undvika flyg och åka tåg istället. Det är bättre för miljön.

Vi handlar ofta en massa onödiga prylar, så vi måste tänka efter om vi verkligen behöver det vi köper.

Det finns enkla saker vi kan göra för att minska utsläppen. Om alla börjar tänka och följa instruktioner som kan hjälpa vår miljö, då blir miljön bättre.

AMNEH ALKOUR

Klimatfrågan är överdriven

Jag tycker att folk gör en för stor sak av klimatfrågan. En del pratar om det som att vi människor är dåliga, som att vi bara har kort tid kvar innan jorden är uttömd. Jag tycker att det är överdrivet. Klimatet på jorden är oförutsägbart, och har alltid förändrats.

För att sätta detta i ett större perspektiv: Om vi representerar jordens liv (4,5 miljarder år) som ett år, med den 1 januari som skapelsedatum och den 31 december som nutid. Då började människor förorena kl 23:59:58 den 31 december, alltså bara två sekunder före nutid.

Jag tror att jorden under dessa 4,5 miljarder år hade enorma katastrofer. Många av dem var nog allvarligare än det som människor gör nu, men jorden är fortfarande kvar. I värsta fall kommer mänskligheten att dö ut. Men människor har varit här i över 500 000 år. Jag tror att vi skulle haft tid att "dö", men vi är fortfarande här, och med bättre hälsa dessutom!

Människor är bra på att hitta bra innovationer när vi blir utsatta för verklig fara. Exempelvis har krig gjort att människor uppfunnit fantastiska saker, till exempel internet, telefon, medicin och flygplan. Historien har visat att människor brukar lyckas rätta till dåliga saker.

Föroreningar är inte ett stort problem. De kan ändra våra liv. Men människor har en stor förmåga att anpassa sig.

HUGO BAYLION

Många företag har dubbelmoral

När vi pratar om skydd av naturmiljön, har vi dubbelmoral. Jag tror att vi pratar mycket och gör lite i verkligheten och det finns inte starka lagar för naturskydd i alla länder.

Alla företag som producerar något tänker mest på sin inkomst. Om lagar för naturskydd stör dem för att ha en bra vinst, flyttar de sin produktion till små länder, där det inte finns starka lagar. De vet att de kan tillverka sin produkt i de länderna, utan statlig kontroll. De betalar mindre till de anställda, så det betyder att de tjänar mer. Ofta är samma företag starka förespråkare för att bevara naturen och skydda människors hälsa i sina egna länder. Men i de andra små länderna gör de något annat. De stora företagen kan komma överens

och betala ledarna för de små staterna, eftersom de inte har bra lagar och det finns korruption.

Ett exempel är staden där jag föddes i Serbien. Det kom ett kinesiskt företag dit, som tillverkar bildäck. De följer inte lagarna för skadliga avgaser och flera serbiska nyheter har berättat att luften blivit fyra gånger mer förorenad och giftig för människor på bara fyra år.

När jag ser på hela världen letar företagsägare bara efter "kryphål i lagen". De flyttar företagets produktion dit de inte ska behöva titta på lagar om naturskydd och människors hälsa. Dubbelmoral styr i världen.

NELA MAKSIC

Ordet är fritt - berätta din åsikt!

NYA ORD

REPARERA

Laga något så att det går att använda igen.

TRASIG

Som har ett fel så att det inte går att använda.

Skolan i Pakistan borde vara gratis för alla

Utbildningssystemet i Pakistan är inte så bra som det borde vara. Föräldrar behöver betala mycket pengar för att deras barn ska kunna gå i grundskolan, gymnasiet eller på universitetet.

Om någon inte kan betala avgifter för sina barn så kan deras barn inte gå i skolan, så de förblir outbildade. Då kommer de få svårt att få ett bra jobb i framtiden, och en del kan bara fråga människor om pengar på gatan.

Jag tycker att utbildningssystemet i Sverige är bättre än i Pakistan för att alla barn får möjlighet att studera. Det är mycket viktigt för samhället.

Jag tycker att regeringen i Pakistan måste tänka på att göra utbildning möjligt för alla barn. Jag tycker att det ska vara gratis för alla.

ANEELA KAUSAR

Det borde vara billigare att reparera

Att reparera saker i Sverige är väldigt dyrt. Alla slänger gamla saker i soporna och köper nytt, men det är inte bra för miljön.

Om det blir billigare att reparera i Sverige så skulle människor använda gamla saker i stället för att köpa nytt. Till

exempel om min mobil är trasig och det är dyrt att reparera så tänker man att man slänger den och köper en ny. Men om man kan reparera mobilen billigare så kan man ha kvar den gamla och spara pengar.

REENA RANI

LYSSNA!

ANEELAS TEXT

FOTO. KILIAN SEILER

Låt barnen leva sina liv som de vill

Jag är en pappa som har två barn. Jag håller med skribenten Noor Jalaly om att föräldrar inte ska bestämma.

För det första menar jag att alla barn ska gå i skolan. Det är viktigt att de studerar och förstår vad som är rätt och vad som är fel. Det är väldigt viktigt att barnen får bestämma vad som är bäst för dem.

Dessutom vill jag betona att föräldrar måste tro på sina barn. Det är inte bra att kontrollera barnen när de växer upp. De ska få välja ett jobb som de vill göra och en person som de älskar.

Till sist menar jag att det är respektfullt att låta barnen leva sina liv som de vill. Det är deras liv, inte era.

TUAN NGUYEN

Noor Jalalys text från *Världen & vi* nr 2/2022. Där skriver hon om hur hennes pappa styrde hennes val av utbildning.

Katastrofal situation för kvinnor i Afghanistan

Situationen i Afghanistan är katastrofal idag för alla människor, särskilt för kvinnor och personer som tillhör folkgruppen hazarer.

Sedan talibanerna tog makten i Afghanistan 2021 har situationen blivit värre för kvinnor. Talibanerna stängde ner skolor för flickor för att de inte vill att flickor ska utbilda sig och veta mer om sina rättigheter. Kvinnor får inte resa utan manligt sällskap. Det enda som talibanerna vill är att kvinnorna ska sitta hemma och de trycker ner kvinnorna. Talibaner är stolta över de som har gjort självmordsattacker och tidigare har de bombat skolor, sjukhus, moskéer och universitet.

Afghanistans framtid är i kvinnornas händer. Därför mördar och bombar talibanerna och de stänger ute kvinnor och flickor från skolor och universitet. Vi vill att situationen ska bli bättre för kvinnor och hazarer. Flickor måste få gå i skolan.

HALIMA REZAI, ANISGUL MAHAMMADI, AMINA MAHAMMADI

NYA ORD

BETONA
Säga eller skriva att man tycker att något är speciellt viktigt.

HAZAR
En folkgrupp som lever i bland annat Afghanistan. Hazarer talar hazaragi, en persisk dialekt. Majoriteten är shiamuslimer.

TALIBANER
En islamistisk politisk rörelse i Afghanistan och Pakistan..

Vad tänker du? Dela med dig av dina tankar och åsikter genom en insändare!

Skicka din text till:
fatima.gronblad@
abfvux.se

Solceller ger el till byn

Bilden är tagen i Indien. Meenakshi Dewan är en av fyra kvinnor i sin by som har fått utbildning i att ta hand om ett antal solcellspaneler som har installerats i byn. Energin från solen ger bland annat el till gatlyktorna i byn.